

KRONIČNE ŠPORTNE POŠKODBE RAMENA

ANATOMIJA

Ko govorimo o športnih poškodbah rame moramo upoštevati, da v ramenskem obroču obstajajo štirje sklepi, ki sodelujejo pri normalnem gibanju:

- ~ gleno-humeralni
- ~ akromio-klavikularni
- ~ sterno-klavikularni
- ~ skapulo-torakalni

INCIDENCA

- poškodbe se pojavljajo v športih, kjer so prisotni močni gibi v ramenskem sklepu (tenis, plavanje, vateropolo, rokomet, odbojka...)
- incidenca je 17% - 26%

RAZDELITEV PO POGOSTOSTI

pogoste

- posttravmatska nestabilnost
- nestabilnost v večih smereh
- subakromialni bolečinski sindrom (impingement)

manj pogoste

- poškodbe labruma / SLAP lezije
- ruptуре rotatorne manšete
- ponavljajoče posterioorne dislokacije
- osteoartritis AC sklepa
- utesnitev supraskapularnega živca

ANAMNEZA

- Je velikega pomena za razumevanje mehanizma kroničnih športnih poškodb ramena.
  - *Kdaj so se pričele težave?*
  - *Kaj je pri tem počel (kakšne gibe je izvajal)?*
  - *Ali v prizadeti rami slišijo pokanje oz. čutijo preskakovanje, klikanje...?*
  - *Ali se je bolečina pojavila nenadoma ali postopoma?*
  - *Koliko so zaradi težav prizadete športne aktivnosti?*

KLINIČNI PREGLED

INSPEKCIJA

- nepravilen položaj rame lahko kaže tudi na deformacije hrbtenice (*npr. kifoza – rami naprej, skolioza – ena rama navzdol*)
- opazujemo in iščemo znake mišične atrofije (*npr. opazujemo mišici supraspinatus in infraspinatus → prizadetost rotatorne manšete ali pa poškodba supraskapularnega živca; šibak deltoid → prizadetost aksilarnega živca*)

ROM

- najprej preverim oaktivno gibljivost in nato pasivno, ki je vedno nekoliko večja
- normalne vrednosti ROM-a v ramenskem sklepu so
  - *fleksija* 0 – 180°
  - *ekstenzija* 0 – 60°
  - *abdukcija* 0 – 180°
  - *addukcija* 0 – 30°
  - *notranja rotacija* 0 – 70°
  - *zunanja rotacija* 0 – 90°

PALPACIJA

- palpatorna bolečnost subakromialno – znak tendinoze, regeneracije ali rupture rotatorne manšete
- bolečine od spredaj v poteku dolge glave bicepsa kaže na njegovo rupturo oz. nateg
- bolečnost nad AC sklepom je pogosto v zvezi z osteoartrozo

NEVROMIŠIČNE FUNKCIJE

- nevrološki pregled zgornjega uda in vratu, zlasti po dislokacijah je izredno pomemben (iščemo nevrološke izpade, mravljinčenje, otrplost, "gluhost roke")
- pri poškodbah dolgega torakalnega živca je serratus anterior paretičen in pride do dviga medialnega roba skapule

SPECIFIČNI TESTI ZA PREGLED RAME

- predalčni test (translacijski test)
- znak sulkusa
- test sprednje nestabilnosti
- aprehenzijski (provokacijski) test
- relokacijski test
- O'Brienov test za poškodbe labruma in SLAP lezije
- testi za zagozditev
- testi za AC sklep

SLIKOVNE PREISKAVE

- RTG: vedno v dveh projekcijah (AP in lateralno)
- MRI: za bolečo ramo in sumom na nestabilnost, pred operativnimi posegi za rupturo rotatorne manšete
- CT: z dvojnimi kontrastom, vendar se redko uporablja
- UZ: izkušen zdravnik lahko ugotovi spremembe na kitah in poškodbe rotatorne manšete

POSTTRAUMATSKA NESTABILNOST RAMENA

- Po prvi dislokaciji ramena se pogosto zgodi, da si športnik isto ramo izpahne še večkrat ob ponovni travmi ali pri izvajanju nekaterih specifičnih gibov.
- Do izpahov lahko pride nekajkrat na leto ali celo večkrat na dan.
- Več kot 80% teh pacientov ima **Bankartovo poškodbo** (raztrganje glenoidalnega labruma in glenohumeralnih ligamentov z anteriorno-inferiornega dela glenoida). Bankartova lezija povzroča torej nestabilnost glenohumeralnega sklepa in posledične ponavljajoče se izpahe rame. Za ponavljajoče izpahe je lahko odgovorna tudi preveč raztegnjena sklepna kapsula.

DIAGNOZA

- temelji na anamnezi
- pozitivni testi za nestabilnost
- RTG slikanje v dveh projekcijah: *frontalno in aksilarno (za Bankartovo lezijo)*
- MRI je redko potreben

TERAPIJA

- Ne gre za resno stanje, čeprav je sam dogodek zelo neprijeten in boleč za pacienta, ki pa je kljub temu izpahov vaje in ga nestabilnost ne ovira pri vsakdanjih aktivnostih.
- V primeru Bankartove lezije je terapija kirurška: reparacija labralnega ligamentarnega kompleksa, ojačitev sklepne kapsule in glenohumeralnih vezi.

REHABILITACIJA IN PROGNOZA

- prvih 6 tednov po operativnem posegu je potrebna restrikcija gibov in sicer zunanje rotacije in abdukcije nad 90°
- počasi se začne z vajami za celoten ROM, sledijo vaje za gibljivost, moč in nevro-mišično funkcijo
- vrnitev k športu: 3-6 mesecev
- uspešnost operativnega posega: 90%

POŠKODBE LABRUMA – SLAP LEZIJE

- Če pade pacient na iztegnjeno roko ali pa izvede močno ekscentrično kontrakcijo z dolgo glavo bicepsa, se kompleks labrum-kita dolge glave bicepsa utrga skupaj z delom glenoida. Nastane SLAP (Superior Labrum Anterior to Posterior) lezija.

SIMPTOMI IN ZNAKI

- bolečina v zgornjem ali zadajšnjem delu ramena, zlasti pri zunanji rotaciji ali abdukciji
- imajo občutek nestabilnosti, drsenja in klikanja v sklepu

DIAGNOZA

- temelji na anamnezi in pozitivnem O'Brianovem testu ter testu vrtenja

SLIKOVNE PREISKAVA

- poleg kliničnega pregleda mora pacient opraviti še artroskopijo in MRI

TERAPIJA, REHABILITACIJA, PROGNOZA

- terapija
  - *kirurška reparacija*
- rehabilitacija
  - *isto kot za Bankartove lezije z prepovedjo ekscentričnih obremenitev dolge kite bicepsa za 6-8 tednov po operaciji*
- prognoza
  - *večinoma dobra*

SUBAKROMIALNI BOLEČINSKI SINDROM

- zagozditveni sindrom ramena

- Bolečina zajema kite rotatorjev (supraspinatus, kita dolge glave bicepsa) ter subakromialno burzo. Bolečina, ki spremlja to stanje se pojavi, ko se omenjene strukture vnamejo ali pride do njihove degeneracije.
- Vzrok poškodb so ponavljajoče se (mikro)travne supraspinatusa, ki ob tem izgublja na moči.

MEHANIZEM ZAGOZDITVE

- Šibka supraspinatus in infraspinatus ne moreta več spuščati glave humerusa. Deltoideus, ki ostane brez močnih antagonistov za ta premik, premakne glavo humerusa še navzgor proti akromionu in povzroči subakromialno zagozditev.

POSLEDICE ZAGOZDITVE

- bolečina, ki se pojavi onemogoči celo rotatorno manšeto, ki stabilizira glavo humerusa v glenodialni jami
- gibljivost je zmanjšana, skapulohumeralni ritem pa je spremenjen

KLINIČNE FAZE ZAGOZDITVE

- **1. faza**

- akutno vnetje z otekanjem in bolečinami rotatorne manšete
- **2. faza**
- nastanek brazgotin in kronične ireverzibilne spremembe rotatorne manšete
- **3. faza**
- degeneracija in ruptura rotatorne manšete

SIMPTOMI IN ZNAKI

- pacienti so običajno starejši (40 let) dolgoletni športniki
- če so mlajši verjetno gre za multidirekcijsko nestabilnost s sekundarno zagozditvijo
- težave so pojavijo postopoma, tipične so nočne bolečine in težko ležanje na prizadeti rami
- boleča je abdukcija med 70° in 130°, ker prav takrat pride do utesnitve mehkih struktur med akromion in glavo humerusa

DIAGNOZA

- večinoma konzervativna
- *okrepiti rotatorje, NSAID (Ibuprofen) za zmanjšanje vnetja in omilitev bolečin, injekcije kortikosteroidov izključno v akutni fazi, elektrostimulacija*
- če po 3 mesecih ni izboljšanja je potrebna kirurška obravnava
- *po kirurškem posegu je rehabilitacija še 6-12 tednov*

PROGNOZA

- dobra pri 80% pacientov, vendar ni mogoče predvideti ali se bo lahko pacient popolnoma vrnil na raven pred poškodbo

RUPTURA ROTATORNE MANŠETE

- Gre večinoma za poškodbo kite supraspinatusa, ki je že tako slabo prekrvljena in ponavljajoče (mikro)travme pripeljejo do degenerativnih sprememb na njej.
- Rupture rotatorne manšete so lahko samo degenerativne spremembe, mikrorupture (parcialne) ali pa ruptures cele debeline (totalne).
- Patologija se prične razvijati anteriorno okrog kite supraspinatusa v področju, kjer kita bicepsa penetrira intertuberkularni sulkus.

DIAGNOZA

- pacient starejši od 40 let
- navaja večkratne akutne bolečine v rami zaradi katerih je dobil injekcije kortikosteroidov
- pregled da podobno klinično sliko kot pri zagozditvi
- mič rotatorjev je šibka
- UZ pregled in MRI slikanje potrди diagnozo

TERAPIJA

- terapija je zelo kontraverzna
- eni preferirajo konzervativno, drugi pa kirurško terapijo
- običajno je začetna terapija konzervativna, in če ne prinese želenih rezultatov nato še kirurška (akromialna resekcija in oskrba rotatorjev)

PROGNOZA

- ne predstavlja nujno konca kariere, ker v večini primerov gre za manjše ruptures
- popolne ruptures srečamo skoraj izključno pri starejših in niso povezane s športno aktivnostjo
- za prognozo je pomembno tudi število prizadetih kit in napredovalnost degenerativnih sprememb

